

پژوهشگاه

علوم انسانی و مطالعات اجتماعی

شهر خلاق

رسانه‌های نمین در برنامه‌ریزی شهری

دکتر احمد میر محمد

عضو هیئت علمی گروه جغرافیا و انسانی دانشگاه تهران

باقر فتوحی مهربانی

پژوهشگر گروه پژوهشی مدیریت، برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای جهاد دانشگاهی

پوراحمد، احمد، ۱۳۳۷-	سرشناسه
شهر خلاق: رهیافتی نوین در برنامه‌ریزی شهری/ احمد پوراحمد، باقر فتوحی	عنوان و نام پدیدآور
مهربانی، ویراستار مهدی سعیدی.	
تهران: جهاد دانشگاهی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی، ۱۳۹۸.	مشخصات نشر
۱۷۲ ص.: مصور (رنگی)، جدول، نمودار (رنگی)؛ ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.	مشخصات ظاهری
۹۷۸-۶۰۰-۷۱۷۲-۴۱-۴	شابک
فیبا	وضعیت فهرست‌نویسی
نماینه	یادداشت
رهیافتی نوین در برنامه‌ریزی شهری.	عنوان دیگر
شهرسازی - نوآوری	موضوع
city planning—Technological innovations	موضوع
شهرسازی - طرح و برنامه‌ریزی	موضوع
City planning - Design	موضوع
شهرسازی - ایران—نوآوری	موضوع
City planning - Iran -Tecnological innovations	موضوع
نوسازی شهری	موضوع
Urban renewal	موضوع
خلاقیت	موضوع
Creative ability	موضوع
مهربانی، باقر، ۱۳۷۰-	شناسه افزودن
پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی جهاد دانشگاهی	شناسه افزودن
Institute of Humanites and Social Studies	شناسه افزودن
HT	رده‌بندی کنگره
۵۷۰۲۱۶	رده‌بندی دیویی
۵۰۷۸۴۶	شماره کتابشناسی ملی

شهر خلاق؛ رهیافتی نوین در برنامه‌ریزی شهری

ناشر: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی جهاد دانشگاهی

ویراستار: مهدی سعیدی

تایپ و صفحه‌آرایی: مریم سعیدی طبری

چاپ اول: پاییز ۱۳۹۸

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۸۰۰۰ تومان

حق چاپ و نشر محفوظ است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی

نشانی: تهران، خیابان انقلاب اسلامی، خیابان دانشگاه،

خیابان وحید نظری، شماره ۴۷

تلفن: ۶۶۴۹۷۵۶۱-۲

دورنگار: ۶۶۴۹۲۱۲۹

E-mail: ihssr@acecr.ac.ir

فهرست مطالب

۹	سخن پژوهشگاه
۱۱	مقدمه
۱۳	فصل اول: شهر خلاق؛ زمینه‌های پیدایش و تعاریف
۱۵	مقدمه
۱۶	مفهوم خلاقیت
۱۹	جغرافیای خلاقیت
۲۲	شهرها و خلاقیت
۲۳	خلاقیت شهری
۲۳	تاریخچه جنبش شهر خلاق
۲۵	شهر خلاق به عنوان زیرساخت فرهنگی و هنری
۲۶	شهر خلاق به عنوان اقتصاد خلاق یا خلاقیت خلاق
۲۶	کالاها و خدمات فرهنگ و خلاق
۲۷	صنایع فرهنگی
۲۸	صنایع خلاق
۳۱	اقتصاد خلاق
۳۴	شهر خلاق به عنوان مترادفی با طبقه خلاق
۳۶	طبقه خلاق
۳۷	شهر خلاق به عنوان مکانی که فرهنگ خلاقیت را پرورش می‌دهد
۴۳	فصل دوم: دیدگاه‌ها و نظریات شهر خلاق
۴۴	مقدمه
۴۵	دیدگاه پیتر هال
۴۶	دیدگاه جین جیکوبز
۴۸	تنوع
۵۰	تأثیرات اقتصادی تنوع
۵۲	تنوع شهری

۵۳	تنوع از نظر جیکوبز.....
۵۵	دیدگاه‌های چارلز لندی و ریچارد فلوریدا درباره شهرهای خلق.....
۵۵	شهر خلق مدل چارلز لندری.....
۵۷	رفع موانع خلاقیت.....
۵۹	شهرها و طبقه خلق (نظریه ریچارد فلوریدا).....
۶۲	سرمایه انسانی.....
۶۳	سرمایه انسانی و رشد اقتصادی.....
۶۴	سرمایه انسانی و رشد شهری - منطقه‌ای.....
۷۴	جغرافیا - جدید خلاقیت.....
۷۶	فلوریدا چگونه به سه تی می‌رسد؟.....
۷۷	تنوع در تجربه فلوریدا.....
۷۹	تسامح در نظریه فلوریدا.....
۷۹	امکانات و دارایی‌ها - مدل نظریه فلوریدا.....
۸۱	افراد تأثیرگذار بر فلوریدا.....
۸۳	مدل فلوریدا.....
۸۴	بحث و نتیجه‌گیری.....
۸۶	فصل سوم: شاخص‌های شهر خلق.....
۸۸	شاخص‌های بین‌المللی شهر خلق.....
۸۹	شهرهای خلق یونسکو.....
۹۱	شاخص خلاقیت شارپی (SHCT).....
۹۲	شاخص جوامع خلق (CCI).....
۹۵	شاخص حیات خلق (CVI).....
۹۵	شاخص خلاقیت اروپا (ECI).....
۹۶	شاخص خلاقیت هنگ‌کنگ (HKCI).....
۹۷	شاخص خلاقیت چک (CZCI).....
۹۸	شاخص خلاقیت بالتیمور (BCI).....
۹۹	شاخص خلاقیت لندری (LCI).....

شاخص شهر خلاق (CCI).....	۱۰۰
شاخص خلاقیت جهانی (GCI).....	۱۰۱
شاخص فضای خلاق (CSI).....	۱۰۱
بحث و نتیجه‌گیری.....	۱۰۴
فصل چهارم: تجربیات جهانی: برنامه‌هایی برای اقدام.....	۱۱۵
شبکه شهرهای خلاق یونسکو.....	۱۱۷
حوزه‌های اقدام.....	۱۱۸
شهرهای غذا، میثیگان.....	۱۲۰
برنامه فرآیندی تورنتو.....	۱۲۱
کپنهاگ خلاق.....	۱۲۶
سازمان توسعه شهرهای کپنهاگ.....	۱۲۶
شهرداری کپنهاگ.....	۱۲۸
لندن خلاق.....	۱۳۱
چشم‌انداز شهر خلاق ملیبورن.....	۱۳۲
اقتصاد خلاق استانبول.....	۱۳۵
جمعیت استانبول.....	۱۳۷
تمرکززدایی صنعتی.....	۱۳۸
توسعه مجدد شهری یک شهر فرا صنعتی (استانبول).....	۱۳۸
فصل پنجم: سنجش شاخص‌های خلاقیت در کلان‌شهرهای ایران.....	۱۴۱
مقدمه.....	۱۴۳
روش تحقیق.....	۱۴۴
جمعیت ساکن در کلان‌شهرها.....	۱۴۶
وزن دهی شاخص‌ها.....	۱۴۷
سنجش ضریب خلاقیت هر کلان‌شهر.....	۱۴۹
عامل اول (طبقه خلاق و امکانات محیطی).....	۱۵۱
عامل دوم (توانایی و تنوع).....	۱۵۲
عامل سوم (تحقیق و توسعه و گشودگی).....	۱۵۳

- عامل چهارم (تکنولوژی) ۱۵۵
- شهرهای خلاق جهانی و کلان‌شهرهای ایران ۱۵۵
- نتیجه‌گیری ۱۶۲
- منابع و مآخذ ۱۶۵
- نمایه ۱۷۵
- واژه‌نامه فارسی به انگلیسی ۱۷۹

سخن پژوهشگاه

شهرهای اولیه با تأکید بر سرمایه‌های مکانی و جغرافیایی در محل تلاقی رودها، جاده‌ها و بسترهای حاصلخیز بنا می‌شدند تا با استفاده از این منابع، پایدار بمانند. از این رو وسعت، عظمت و بزرگی هر شهر به میزان سرمایه‌های خدادادی بود که در دسترس انسان قرار می‌گرفت. ساختار کالبدی و استخوان‌بندی شهرها نیز به نحوی گویای این تعامل با طبیعت و جغرافیا بود. بازار شهر و عناصر اصلی برگرفته از فرهنگ و جهان بینی برای استفاده از موقعیت فضایی و مکانی شکل گرفته و توسعه پیدا کرده است. به تدریج، توسعه جهان شهرها و شهرهای رقابت‌پذیر، مزیت‌های مکانی و جغرافیایی ارزش و اهمیت قدیمی خود را از دست داده است. در این تغییر و تحولات، مبادله محصولات کشاورزی و استقرار کارخانه‌های بزرگ، آن گونه که در ایجاد مزیت رقابتی شهرهای قدیمی نقش بازی می‌کردند، جایگاه ندارند. با چرخش پارادایمی و اهمیت یافتن انسان و دانش او در توسعه، اینک سرمایه‌های انسانی یکی از عوامل اساسی توسعه تلقی می‌شود. این فرایند وجود انسان‌های متخصص و با مهارت در شهر ظرفیت و سرمایه‌ای ایجاد می‌کنند که با خلاقیت و نوآوری می‌تواند سطح و نوع تولیدات را ارتقا بخشد. از این رو سرمایه انسانی در بسیاری از موارد می‌تواند در جریان تبدیل بین سرمایه‌ای، کمبود سرمایه‌های دیگر را جبران نماید. با این رویکرد، شهر وابستگی به مکان و زمان و مزیت‌های طبیعی و جغرافیایی را کاهش می‌دهد و در نبود منابع طبیعی یا کمبود آن می‌تواند برای خود و منطقه تحت نفوذ مزیت ایجاد نماید. شهرهایی می‌توانند بر سرعت رشد و توسعه خود بیفزایند که سرمایه انسانی بیشتری دارند و از طریق مهارت، دانش و تخصص خود توان رقابت بیشتری پیدا می‌کنند.

بر این پایه، مطالعه ابعاد انسانی شهرها و میزان خلاقیت و نوآوری آن‌ها اهمیت پیدا می‌کند. مطالعات انسانی و اجتماعی و بررسی سرمایه و دارایی‌های مربوط به آن در شهر یکی از موضوعات و محورهای اساسی مطالعات شهری نوین است. پیوند مطالعات انسانی و اجتماعی با موضوعات فیزیکی و کالبدی و طرح‌های توسعه کالبدی شهر تقویت شده و بیش از پیش اهمیت می‌یابد. خلاقیت، نوآوری و ارتقای بهره‌وری از موضوعات مورد توجه در این شهرها به حساب می‌آیند.